

Enterprise Cash Control in the Context of Digital Transformation of Accounting Processes

Vasyl Holovachko¹, Vasyl Pigosh², Andrii Balieha³

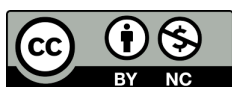
Abstract. Every year, the volume of non-cash payments is growing rapidly, strengthening the role of digital payment channels in enterprises' financial and economic activities. As a result, cash control is increasingly shifting from manual documentary verification to digital monitoring, automated analysis, and payment risk management. The article aims to substantiate an accounting and analytical approach to controlling an enterprise's cash in the context of the digital transformation of accounting processes. The normative basis of the study comprises the laws of Ukraine and other regulatory acts, as well as official statistical data from the National Bank of Ukraine on non-cash transactions. The research methodology covers theoretical generalization, analysis and synthesis, comparison, statistical analysis, and the use of graphs and tables. The results of the study show that the digital transformation of accounting processes provides a transition from predominantly retrospective control to current analytical monitoring. This approach allows accountants to detect errors not at the end of the reporting period, but at the stage of forming a payment document or its approval. The article reveals the main changes in cash control procedures under the influence of digitalization and systematizes the risks of an enterprise's cash control in a digital environment. Researchers suggest a system of analytical indicators for assessing the effectiveness of an enterprise's cash control, enabling accountants and managers to move from formal control to analytical assessment of cash management quality. In the end, the study's results demonstrate that the effectiveness of digital control depends on data quality, separation of powers, cybersecurity, and systematic management analysis. The theoretical contribution of this study is the justification of cash control as an integrated accounting and analytical system that combines accounting data, digital payment instruments, automated procedures, internal regulations, and professional judgment. In practice, enterprises can use the results of this study to improve internal cash control regulations, increase payment discipline, automate bank transaction reconciliation, develop management reporting on cash flows, and strengthen financial security.

Keywords: cash, internal control, digital transformation, accounting, non-cash transactions, payment discipline, liquidity, financial security.

Received: 20 July 2026 | **Revised:** 15 August 2026 | **Accepted:** 18 August 2026 | **Published:** 30 September 2026

Suggested Citation

Holovachko, V., Pigosh, V., & Balieha, A. (2026). Enterprise Cash Control in the Context of Digital Transformation of Accounting Processes. *Oblik i finansi*, 3(113), 19-28. [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-3\(113\)-19-28](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-3(113)-19-28)

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© The Author(s) 2026

¹ **Vasyl Holovachko**, Mukachevo State University, Ukraine.
ORCID 0000-0002-5993-0873
E-mail: wasjahol1980@gmail.com (*Corresponding author*)

² **Vasyl Pigosh**, Mukachevo State University, Ukraine.
ORCID 0000-0002-3948-6795

³ **Andrii Balieha**, Mukachevo State University, Ukraine.
ORCID 0009-0001-4976-8286

Контроль грошових коштів підприємства в умовах цифрової трансформації облікових процесів

Василь Головачко¹, Василь Пігош¹, Андрій Балега¹

¹ Мукачівський державний університет, Україна

Анотація. З кожним роком обсяг безготівкових розрахунків стрімко зростає, посилюючи роль цифрових платіжних каналів у фінансово-господарській діяльності підприємств. Як наслідок, контроль грошових коштів дедалі більше переміщується з площини ручної документальної перевірки у площину цифрового моніторингу, автоматизованого аналізу та управління платіжними ризиками. Метою статті є обґрунтування обліково-аналітичного підходу до контролю грошових коштів підприємства в умовах цифрової трансформації облікових процесів. Нормативну основу дослідження формують закони України та інші нормативно-правові акти, а також офіційні статистичні дані Національного банку України щодо безготівкових операцій. В процесі дослідження використано методи теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, порівняння, статистичного аналізу та графічного представлення. Результати дослідження показують, що цифрова трансформація облікових процесів забезпечує перехід від переважно ретроспективного контролю до поточного аналітичного моніторингу. Такий підхід дозволяє виявляти помилки не наприкінці звітного періоду, а на етапі формування платіжного документа або його погодження. В роботі розкрито основні зміни у процедурах контролю грошових коштів під впливом цифровізації та систематизовано ризики контролю грошових коштів підприємства в цифровому середовищі. Запропоновано систему аналітичних показників результативності контролю грошових коштів підприємства, які дозволяють бухгалтеру та менеджерам перейти від формального контролю до аналітичного оцінювання якості управління грошовими коштами. В підсумку результати дослідження доводять, що результативність цифрового контролю залежить від якості даних, розмежування повноважень, кібербезпеки та систематичного управлінського аналізу. Теоретичним внеском цієї статті є обґрунтування контролю грошових коштів як цілісної обліково-аналітичної системи, що поєднує бухгалтерські дані, цифрові платіжні інструменти, автоматизовані процедури, внутрішні регламенти та професійне судження. На практиці підприємства можуть використовувати результати цього дослідження удосконалення внутрішніх регламентів контролю грошових коштів, підвищення платіжної дисципліни, автоматизації звірки банківських операцій, формування управлінської звітності про рух коштів та посилення фінансової безпеки.

Ключові слова: грошові кошти, внутрішній контроль, цифрова трансформація, бухгалтерський облік, безготівкові операції, платіжна дисципліна, ліквідність, фінансова безпека.

Постановка проблеми. Грошові кошти є найбільш ліквідним активом підприємства та одним із найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку, аналізу і внутрішнього контролю. Вони забезпечують поточну платоспроможність, можливість своєчасного виконання договірних зобов'язань, виплати заробітної плати, сплати податків, погашення кредиторської заборгованості та фінансування операційної діяльності. Водночас саме грошові кошти є найбільш вразливими до помилок, несанкціонованих платежів, касових порушень, подвійної оплати, несвоєчасного відображення операцій, зловживань і недостатньої прозорості платіжних процедур.

В умовах цифрової трансформації облікових процесів характер контролю грошових коштів суттєво змінюється. Якщо раніше контроль переважно зводився до перевірки касових документів, банківських виписок, залишків на рахунках і правильності бухгалтерських проведення, то сьогодні він повинен охоплювати значно ширше коло питань: якість цифрових даних, електронний слід платежу, налаштування прав доступу, автоматизоване зіставлення банківських виписок з обліковими регістрами, контроль бюджетних лімітів, перевірку

контрагентів, моніторинг нестандартних операцій та аналіз впливу грошових потоків на ліквідність підприємства.

З кожним роком обсяг безготівкових розрахунків в Україні стрімко зростає, посилюючи роль цифрових платіжних каналів у фінансово-господарській діяльності підприємств. Для підприємств це означає, що контроль грошових коштів дедалі більше переміщується з площини ручної документальної перевірки у площину цифрового моніторингу, автоматизованого аналізу та управління платіжними ризиками.

Проблема полягає в тому, що цифрові технології часто впроваджуються швидше, ніж змінюються внутрішні регламенти контролю. Підприємство може використовувати клієнт-банк, електронний документообіг, програмні реєстратори розрахункових операцій, автоматизовані облікові системи, хмарні сервіси та електронні платіжні інструменти, однак зберігати застарілу логіку контролю, орієнтовану на перевірку операцій уже після їх здійснення. В цьому випадку цифровізація не усуває ризики, а лише прискорює їх прояв.

Отже, сучасний контроль грошових коштів має бути не лише документальним, а й аналітичним,

попереджувальним і ризик-орієнтованим. Він повинен забезпечувати не лише правильність облікового відображення операцій, а й фінансову безпеку, платіжну дисципліну, достовірність цифрових даних, захист доступу до платіжних інструментів та своєчасне виявлення відхилень у русі грошових потоків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика контролю грошових коштів, цифровізації бухгалтерського обліку та трансформації внутрішнього контролю активно досліджується українськими науковцями. В.М. Головачко, О.О. Королович та О.В. Гаврилець доводять, що оцінювання руху грошових потоків підприємства має базуватися на визначенні реальної величини вільного грошового капіталу та балансу утворення, розподілу і використання чистих грошових потоків [1, с. 7–14]. Цей підхід має значення для контролю грошових коштів, оскільки контроль повинен оцінювати не лише факт здійснення операції, але й її вплив на платоспроможність та фінансову стійкість.

Досліджуючи трансформацію облікових і контрольних інформаційних систем, В.М. Головачко, В.А. Пігош та Н.В. Білецька доводять, що їх ефективний розвиток ґрунтується на інтеграції даних, автоматизації облікових і контрольних процесів, застосуванні аналітики великих даних, підвищенні точності обліку та підтримці управлінських рішень [2, с. 87–93]. Для теми цієї статті важливим є висновок про те, що контроль у цифровому середовищі має формуватися не як ізольована процедура перевірки, а як складова єдиної інформаційної системи підприємства.

Л. Коваль та Я. Бурлака розглядають оптимізацію обліку грошових коштів і розрахунків на підприємстві через застосування ERP-систем, API-інтеграції з банками, хмарних технологій, автоматизованого моніторингу дебіторської заборгованості та штучного інтелекту для виявлення аномалій у платежах [3]. Результати їхнього дослідження свідчать, що цифрові інструменти дозволяють скоротити час звірки, знизити кількість ручних помилок і підвищити оперативність контролю за ліквідністю.

І. Литвинчук, І. Саганець, А. Горевой та В. Манжула досліджують контролінг і планування грошових потоків на підприємстві, наголошуючи на ролі фінансового контролінгу в оптимізації грошових потоків, моніторингу ресурсів і управлінні ризиками [4, с. 18–24]. Ці положення є важливими для формування аналітичної складової контролю, оскільки контроль грошових коштів має бути пов'язаний із бюджетуванням, прогнозуванням і оцінкою фінансових ризиків.

Т.О. Мулик аналізує цифрову трансформацію обліково-контрольних процесів вітчизняних підприємств і доводить, що цифровізація вже не є просто автоматизацією рутинних операцій, а перетворюється на зміну філософії управління, фінансової дисципліни та економічної стійкості [5,

с. 104–113]. Н.Г. Здирко, Т.О. Мулик, Я.П. Іщенко та Л.М. Дриманова розглядають трансформацію внутрішнього контролю підприємств у контексті цифровізації господарських процесів і підкреслюють необхідність своєчасного виявлення відхилень, запобігання зловживанням та оптимізації бізнес-процесів [6, с. 23–46].

А. Довбуш та І. Белова акцентують увагу на тому, що цифрова трансформація бухгалтерського обліку та звітності дає змогу підвищити ефективність роботи бухгалтерів і фінансистів, скоротити кількість помилок та покращити якість даних [7, с. 131–141]. О. Петрик та А. Басін розглядають діджиталізацію як чинник трансформації бухгалтерського обліку операційної діяльності, що сприяє підвищенню глибини аналізу, достовірності, своєчасності та прозорості облікової інформації [8, с. 300–314]. Ю. Попівняк досліджує роботизацію облікових процесів і підкреслює її вплив на зміну функцій бухгалтера в умовах цифрової трансформації [9].

Результати систематичного огляду, проведеного іноземними дослідниками [10], показують, що цифровізація змінює не лише бухгалтерські процеси, а й компетентності фахівців: рутинні операції дедалі більше автоматизуються, тоді як зростає значення аналітичних, цифрових і професійно-суджувальних навичок.

Попри значну кількість наукових праць, недостатньо систематизованими залишаються питання використання аналітичних даних для оцінювання результативності контролю грошових коштів у цифровому середовищі. Більшість досліджень концентрується або на цифровізації обліку загалом, або на обліку грошових коштів, або на внутрішньому контролі. Натомість потребує поглиблення підхід, який поєднує контроль касових і безготівкових операцій з аналізом платіжної дисципліни, ліквідності, цифрового сліду, частки автоматизованих звірок та структури безготівкових платежів.

Метою статті є обґрунтування обліково-аналітичного підходу до контролю грошових коштів підприємства в умовах цифрової трансформації облікових процесів.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити зміст контролю грошових коштів у цифровому середовищі;
- систематизувати основні ризики касових і безготівкових операцій;
- проаналізувати статистичні тенденції розвитку безготівкових розрахунків в Україні;
- визначити вплив цифровізації платіжного середовища на контроль грошових коштів підприємства;
- запропонувати систему аналітичних показників оцінювання результативності контролю.

Методологія дослідження. Нормативну основу цього дослідження формують Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11], Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [12], Закон

України «Про платіжні послуги» [13], а також офіційні статистичні дані Національного банку України щодо безготівкових операцій з платіжними картками [14; 15].

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи. Метод теоретичного узагальнення застосовано для визначення сутності контролю грошових коштів в умовах цифровізації. Метод аналізу і синтезу використано для встановлення взаємозв'язку між бухгалтерським обліком, платіжними операціями, внутрішнім контролем і цифровими технологіями. Порівняльний метод застосовано для зіставлення традиційної та цифрової моделей контролю. Статистичний метод використано для аналізу динаміки безготівкових операцій в Україні за даними Національного банку України. Графічний метод застосовано для побудови діаграм, що відображають зміну частки безготівкових операцій та структуру безготівкових платежів. Логічний метод використано для формулювання висновків і практичних рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Грошові кошти підприємства включають готівку в касі, кошти на поточних рахунках у банках, кошти в дорозі, електронні платіжні інструменти та інші високоліквідні фінансові ресурси, які можуть бути використані для здійснення розрахунків. Їхня економічна роль полягає у забезпеченні безперервності операційного циклу, виконанні платіжних зобов'язань, підтриманні ліквідності та формуванні резерву платоспроможності. Саме тому контроль грошових коштів має бути спрямований не лише на перевірку правильності відображення операцій, а й на оцінювання їхнього впливу на фінансову стійкість підприємства.

У традиційній обліковій практиці контроль грошових коштів зосереджувався на документальному підтвердженні операцій: касових ордерах, касовій книзі, авансових звітах, банківських виписках, платіжних дорученнях, договорах, рахунках і актах виконаних робіт. Такий контроль залишається необхідним, однак цифровізація змінює його зміст. Сучасне підприємство має контролювати не лише наявність документа, а й повноту

електронного сліду операції, відповідність цифрових даних обліковим регістрам, своєчасність імпорту банківської інформації, правильність налаштування доступу, коректність реквізитів контрагентів і відповідність платежів затвердженим бюджетам.

Цифрова трансформація облікових процесів створює можливість перейти від переважно ретроспективного контролю до поточного аналітичного моніторингу. Такий підхід дозволяє виявляти помилки не наприкінці звітного періоду, а на етапі формування платіжного документа або його погодження. Зокрема, автоматизована система може попередити про дублювання рахунку, перевищення платіжного ліміту, невідповідність реквізитів, відсутність договору, прострочення авансового звіту або відхилення платежу від бюджету.

Особливе значення має зміна платіжного середовища. Зростання безготівкових операцій свідчить про те, що дедалі більша частина грошового обороту підприємств і споживачів проходить через цифрові канали. Це означає, що контроль грошових коштів має бути адаптований до умов, у яких основними джерелами інформації стають банківські сервіси, платіжні системи, електронні реєстри, облікові програми та аналітичні звіти.

За даними Національного банку України, у 2025 році кількість операцій з використанням платіжних карток становила 9512,3 млн, а їх загальна сума – 7157,2 млрд грн. Безготівковими були 9083,5 млн операцій на суму 4684,3 млрд грн, що свідчить про дуже високий рівень цифровізації платіжного середовища [15]. Аналітичні дані Національного банку України щодо операцій з платіжними картками у 2024–2025 роках подано в табл. 1.

Дані табл. 1 свідчать, що у 2025 році порівняно з 2024 роком кількість безготівкових операцій зросла на 898,7 млн, а їх сума – на 440,8 млрд грн. Для підприємств така тенденція означає зростання ролі банківських виписок, автоматизованих звірок, електронних платіжних документів, цифрових реєстрів і внутрішніх процедур контролю безготівкових розрахунків.

Динаміку частки безготівкових операцій за кількістю та сумою наведено на рис. 1.

Таблиця 1. Динаміка операцій з платіжними картками в Україні у 2024–2025 роках

Показник	2024 рік	2025 рік	Абсолютна зміна	Темп зміни
Загальна кількість операцій з картками, млн од.	8654,4	9512,3	+857,9	+9,9 %
Загальна сума операцій з картками, млрд грн	6577,4	7157,2	+579,8	+8,8 %
Кількість безготівкових операцій, млн од.	8184,8	9083,5	+898,7	+11,0 %
Сума безготівкових операцій, млрд грн	4243,5	4684,3	+440,8	+10,4 %
Частка безготівкових операцій за кількістю, %	94,6	95,5	+0,9 в. п.	–
Частка безготівкових операцій за сумою, %	64,5	65,4	+0,9 в. п.	–

Джерело: сформовано авторами на основі [14; 15].

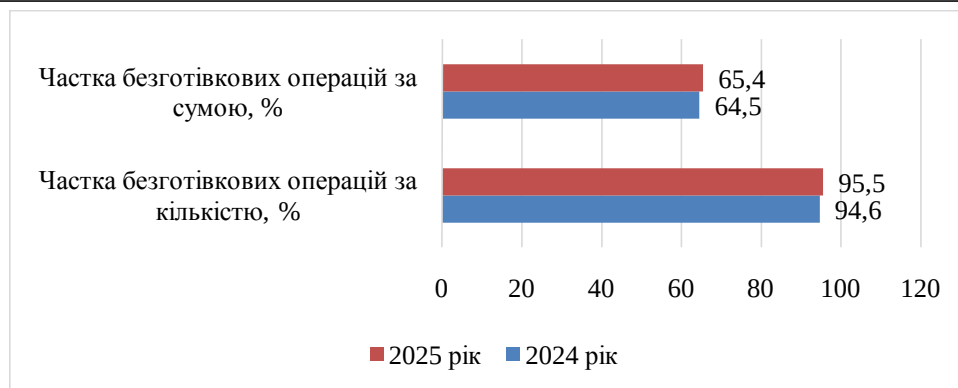

Рис. 1. Динаміка частки безготівкових операцій із платіжними картками у 2024–2025 роках, %

Джерело: сформовано авторами на основі [14; 15].

Згідно з діаграмою на рис. 1, частка безготівкових операцій за кількістю у 2025 році досягла 95,5%, тобто переважна більшість операцій з картками здійснюється без використання готівки. Водночас частка таких операцій за сумою є нижчою – 65,4%, що свідчить про збереження значного обсягу операцій зі зняття готівки. Для підприємств це означає необхідність поєднання контролю безготівкових платежів із контролем касових операцій, оскільки повна відмова від готівкового компонента в найближчій перспективі не відбувається.

Не менш важливою є структура безготівкових операцій. У 2025 році найбільша частка безготівкових

операцій за кількістю припадала на розрахунки з використанням платіжних терміналів у торговельній та сервісній мережі – 74,3%. За сумою такі операції становили 50,9%. Перекази з картки на картку за сумою становили 26,3%, а оплата товарів і послуг в інтернеті – 16,4% [15]. Ці дані показують, що цифрове платіжне середовище є неоднорідним, а отже, різні види операцій потребують різних процедур контролю.

Структуру безготівкових операцій з платіжними картками у 2025 році за кількістю та сумою наведено на рис. 2.

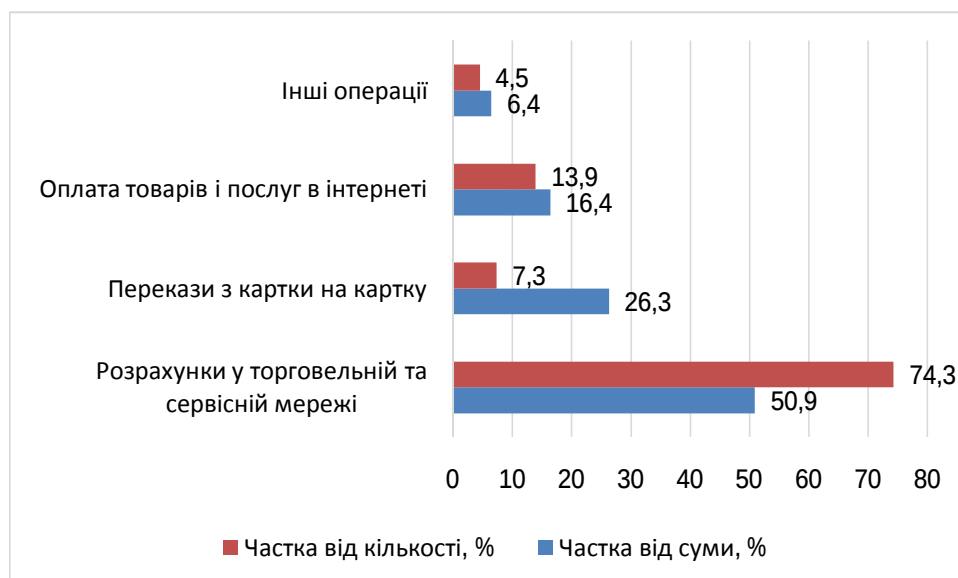

Рис. 2. Структура безготівкових операцій з платіжними картками у 2025 році за кількістю та сумою, %

Джерело: сформовано авторами на основі [15].

Дані рис. 2 мають важливе значення для підприємств, оскільки демонструють, що контроль грошових коштів повинен враховувати характер операцій. Для торговельних операцій ключовими є контроль еквайрингу, звірка даних платіжних терміналів з обліковою системою, контроль повернень і комісій банку. Для переказів між картками важливими є призначення платежу, ідентифікація отримувача, обґрунтованість операції

та її відповідність внутрішнім правилам. Для інтернет-оплат особливого значення набувають контроль електронних чеків, інтеграція платіжного шлюзу з обліком, перевірка замовлень і повернень.

Статистика Національного банку України охоплює сукупні операції з платіжними картками, емітованими українськими банками та фінансовими установами, без виокремлення корпоративного сегмента. Тому наведені дані характеризують

загальне платіжне середовище та використовуються як макроекономічний контекст, а не як прямий показник контролю грошових коштів окремого підприємства.

Цифрова трансформація контролю грошових коштів передбачає зміну функцій бухгалтерської служби. Якщо раніше бухгалтер переважно реєстрував і перевіряв операції, то в цифровому середовищі він дедалі більше виконує функції аналітика, контролера якості даних і учасника управління ризиками. Значна частина рутинних операцій може бути автоматизована, однак це не зменшує ролі професійного судження. Навпаки, бухгалтер має оцінювати логіку операцій, виявляти нестандартні платежі, аналізувати причини відхилень

і забезпечувати узгодженість між обліковими, банківськими та управлінськими даними.

Суттєвим напрямом є автоматизована звірка банківських операцій. У традиційній моделі звірка банківських виписок виконувалася вручну, що потребувало значного часу і створювало ризик пропуску помилок. У цифровому середовищі банківські виписки можуть автоматично імпортуватися в облікову систему, зіставлятися з платіжними документами, договорами, рахунками та бюджетними статтями. Це дозволяє скоротити час перевірки та швидше виявляти операції, які потребують додаткового аналізу.

Основні зміни у процедурах контролю грошових коштів під впливом цифровізації описано в табл. 2.

Таблиця 2. Зміна процедур контролю грошових коштів в умовах цифрової трансформації

Об'єкт контролю	Традиційна процедура	Цифровізована процедура	Аналітичний результат
Банківські виписки	Ручна звірка з обліковими регістрами	Автоматичне завантаження та зіставлення операцій	Швидке виявлення незвірених платежів
Касові операції	Перевірка касової книги та ордерів	Електронні касові регістри, контроль ліміту каси	Оперативне виявлення касових відхилень
Платежі постачальникам	Перевірка рахунку після оплати	Попередня перевірка договору, рахунку, реквізитів і бюджету	Зменшення ризику помилкових платежів
Підзвітні суми	Перевірка авансового звіту після подання	Контроль строків і електронного пакета документів	Зменшення прострочених і непідтверджених сум
Платіжні ліміти	Ручний контроль керівником або бухгалтером	Автоматичні обмеження за сумами, статтями та відповідальними особами	Посилення платіжної дисципліни
Доступ до платіжних систем	Загальний або слабо розмежований доступ	Ролі користувачів, багаторівнева авторизація, журнал дій	Зниження ризику несанкціонованих платежів
Аналіз ліквідності	Періодичний аналіз залишків	Щоденний моніторинг залишків, платежів і прогнозу руху коштів	Підтримка управління платоспроможністю

Джерело: сформовано авторами.

Як свідчать дані табл. 2, цифровізація контролю грошових коштів спрямована не лише на прискорення облікових процедур, а й на зміну їхньої логіки. Контроль дедалі більше переноситься на етап до здійснення операції. Це особливо важливо для безготівкових платежів, оскільки після списання коштів виправлення помилки може бути складним, тривалим або фінансово витратним.

Окремої уваги потребує контроль касових операцій. Незважаючи на зростання безготівкових розрахунків, готівковий обіг залишається актуальним для багатьох підприємств, особливо у сфері торгівлі, послуг, малого бізнесу, відряджень і підзвітних сум. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні визначає порядок організації касової роботи, ведення касових документів, оприбуткування готівки та дотримання

касової дисципліни [12]. В умовах цифрового середовища ці вимоги мають доповнюватися електронним контролем строків, залишків, лімітів і підтвердних документів.

Для підприємства важливо розмежовувати контроль готівкових і безготівкових операцій, оскільки вони мають різну природу ризиків. Готівкові операції пов'язані з фізичним збереженням коштів, своєчасним оприбуткуванням, лімітом каси та документальним підтвердженням видачі. Безготівкові операції пов'язані з правильністю реквізитів, авторизацією платежів, кібербезпекою, банківськими комісіями, електронним слідом та інтеграцією платіжних даних з бухгалтерським обліком.

Ризики контролю грошових коштів систематизовано в табл. 3.

Таблиця 3. Ризики контролю грошових коштів підприємства в цифровому середовищі

Група ризиків	Приклади прояву	Можливі наслідки	Способи мінімізації
Документальні ризики	Відсутність договору, рахунку, акта, авансового звіту	Непідтверджені витрати, податкові ризики	Електронний архів, обов'язковий пакет документів до платежу
Платіжні ризики	Подвійна оплата, помилкові реквізити, платіж не тому контрагенту	Втрата коштів, затримки, претензійна робота	Автоматична перевірка реквізитів і дублювання
Ризики доступу	Надмірні права користувачів, відсутність розмежування ролей	Несанкціоновані платежі, зловживання	Ролі користувачів, журнал дій, багаторівнева авторизація
Касові ризики	Перевищення ліміту каси, несвоєчасне оприбуткування готівки	Порушення касової дисципліни	Щоденний контроль залишку, електронні попередження
Аналітичні ризики	Несвоєчасне оновлення даних, неправильна класифікація платежів	Викривлення управлінської інформації	Регулярна звірка, єдині довідники, контроль якості даних
Кіберризики	Компрометація доступу до банківських сервісів	Прямі фінансові втрати, репутаційні ризики	Двофакторна автентифікація, політика паролів, резервне копіювання
Ризики ліквідності	Платежі поза бюджетом, касові розриви, прострочені зобов'язання	Втрата платоспроможності	Платіжний календар, бюджетний контроль, прогноз руху коштів

Джерело: сформовано авторами.

Дані табл. 3 підтверджують, що контроль грошових коштів у цифровому середовищі має бути багаторівневим. Недостатньо перевірити лише правильність бухгалтерського запису. Необхідно оцінити обґрунтованість платежу, відповідність внутрішнім правилам, наявність цифрового підтвердження, коректність реквізитів, своєчасність відображення операції та її вплив на ліквідність.

Особливе значення для контролю має платіжна дисципліна. Вона характеризує здатність підприємства своєчасно, обґрунтовано та контрольовано здійснювати платежі. Порушення платіжної дисципліни може проявлятися у платежах без підтвердних документів, оплаті поза бюджетом, несвоєчасному погашенні зобов'язань, затримці податкових платежів, дублюванні оплат, накопиченні підзвітних сум або невідповідності між платіжним календарем і фактичним рухом коштів.

Для оцінювання результативності контролю грошових коштів доцільно використовувати систему аналітичних показників. Вона повинна відображати не лише суму залишку коштів або кількість проведених операцій, а й якість контрольного процесу. Відтак важливо аналізувати частку автоматично звірених операцій, кількість платежів із ручним коригуванням, частку платежів поза бюджетом, кількість дубльованих оплат, середній час погодження платежу та частку операцій із повним електронним підтвердженням.

В таблиці 4 подано систему показників оцінювання результативності контролю грошових коштів.

Запропоновані в табл. 4 показники дозволяють перейти від формального контролю до аналітичного оцінювання якості управління грошовими коштами. Наприклад, висока частка автоматично звірених операцій свідчить про належну інтеграцію банківських і облікових даних. Висока частка ручних коригувань, навпаки, може сигналізувати про проблеми з довідниками, реквізитами, налаштуваннями облікової системи або недостатню дисципліну оформлення документів. Значна частка платежів поза бюджетом свідчить про слабкість платіжного планування, а збільшення середнього часу погодження платежу може вказувати на надмірну бюрократизацію або неузгодженість відповідальності.

Практичне застосування таких показників потребує формування внутрішньої управлінської звітності. Доцільно, щоб підприємство щомісяця формувало аналітичний звіт про рух грошових коштів, який включатиме залишки коштів, структуру надходжень і виплат, дотримання платіжного календаря, відхилення від бюджету, кількість незвірених операцій, прострочені платежі, дубльовані платежі та операції без повного електронного підтвердження. Такий звіт має бути корисним не лише бухгалтерії, а й керівнику, фінансовому директору, власникам і внутрішнім аудиторам.

Таблиця 4. Аналітичні показники результативності контролю грошових коштів підприємства

Показник	Методика визначення	Інформаційне джерело	Управлінське значення
Частка автоматично звірених банківських операцій	Автоматично звірені операції / загальна кількість банківських операцій $\times 100\%$	Банківська виписка, облікова система	Оцінює рівень автоматизації контролю
Частка платежів із ручним коригуванням	Платежі з ручним виправленням / загальна кількість платежів $\times 100\%$	Журнал операцій	Відображає якість цифрових даних
Частка платежів поза бюджетом	Платежі поза бюджетом / загальна сума платежів $\times 100\%$	Платіжний календар, бюджет руху коштів	Характеризує платіжну дисципліну
Кількість дубльованих платежів	Кількість повторних оплат за однаковими реквізитами або документами	Платіжний реєстр	Виявляє ризики переплат
Середній час погодження платежу	Час від ініціювання платежу до його авторизації	Система погодження	Показує оперативність платіжного процесу
Частка операцій із повним електронним підтвердженням	Операції з повним пакетом документів / загальна кількість операцій $\times 100\%$	Електронний архів	Відображає доказовість контролю
Коефіцієнт покриття поточних платежів	Наявні кошти / заплановані платежі найближчого періоду	Платіжний календар, банківські залишки	Оцінює короткострокову платоспроможність
Частка прострочених платежів	Прострочені платежі / загальна кількість зобов'язань $\times 100\%$	Реєстр зобов'язань	Характеризує ризик втрати ділової репутації

Джерело: сформовано авторами.

Цифровізація також змінює підхід до відповідальності. У паперовій моделі складніше встановити, хто саме ініціював, погодив або змінив документ. У цифровому середовищі кожна дія може бути зафіксована в журналі: створення платежу, зміна реквізитів, погодження, відхилення, авторизація, імпорт виписки, ручне коригування. Такий електронний слід підвищує прозорість, але лише за умови, що підприємство реально використовує ці дані для контролю, а не просто накопичує їх у системі.

Водночас цифровізація не усуває потреби в професійному судженні бухгалтера. Автоматизована система може виявити відхилення, але не завжди здатна оцінити його економічний зміст. Наприклад, великий платіж новому контрагенту може бути ризиковим, але може бути й обґрунтованим авансом за стратегічно важливе постачання. Платіж поза бюджетом може свідчити про порушення дисципліни, але може бути необхідним у кризовій ситуації. Тому ефективний контроль потребує поєднання автоматизованих процедур і професійної оцінки.

Важливою умовою результативного контролю є оновлення внутрішніх регламентів. У них доцільно передбачити порядок ініціювання платежів, перелік обов'язкових документів, процедуру погодження, ліміти за сумами та відповідальними особами, порядок зміни банківських реквізитів контрагентів, правила доступу до клієнт-банку, строки звірки банківських виписок, порядок реагування на

дубльовані або підозрілі платежі, а також вимоги до управлінської звітності про рух грошових коштів.

Отже, контроль грошових коштів підприємства в умовах цифрової трансформації облікових процесів має розглядатися як обліково-аналітична система, що поєднує бухгалтерські дані, цифрові платіжні інструменти, автоматизовані звірки, аналітичні показники, внутрішні регламенти та професійне судження. Його основним результатом має бути не лише відсутність порушень, а й підвищення прозорості, платіжної дисципліни, ліквідності та фінансової безпеки підприємства.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що контроль грошових коштів підприємства в умовах цифрової трансформації облікових процесів повинен виходити за межі традиційної документальної перевірки касових і банківських операцій. Його оновлений до вимог часу зміст полягає у поєднанні бухгалтерського обліку, автоматизованої звірки, аналізу цифрового сліду платежів, контролю доступу, оцінювання платіжної дисципліни та моніторингу ліквідності.

Аналітичні дані Національного банку України підтверджують зростання ролі безготівкових операцій у платіжному середовищі. У 2025 році частка безготівкових операцій з платіжними картками становила 95,5% за кількістю і 65,4% за сумою. Це свідчить про те, що підприємства мають посилювати контроль саме за цифровими платіжними каналами, банківськими виписками, електронними

реєстрами, еквайринговими операціями, онлайн-оплатами та переказами.

Цифровізація контролю грошових коштів створює низку переваг: прискорення звірки банківських операцій, зменшення ручних помилок, підвищення прозорості платежів, фіксацію електронного сліду, оперативне виявлення відхилень і можливість щоденного аналізу ліквідності. Водночас вона формує нові ризики, пов'язані з якістю цифрових даних, доступом до платіжних систем, кібербезпекою, дублюванням платежів і формальним погодженням операцій.

Запропоновано систему аналітичних показників результативності контролю грошових коштів, до якої віднесено частку автоматично звірених банківських операцій, частку платежів із ручним коригуванням, частку платежів поза бюджетом, кількість дубльованих платежів, середній час погодження платежу, частку операцій із повним електронним підтвердженням, коефіцієнт покриття поточних платежів і частку прострочених платежів.

Результати цього дослідження можуть бути використані підприємствами для удосконалення внутрішніх регламентів контролю грошових коштів,

підвищення платіжної дисципліни, автоматизації звірки банківських операцій, формування управлінської звітності про рух коштів та посилення фінансової безпеки.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні прикладної методики оцінювання цифрової зрілості контролю грошових коштів підприємства з урахуванням галузевих особливостей, масштабу бізнесу та рівня автоматизації облікових процесів.

Декларація про конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність потенційного конфлікту інтересів щодо дослідження, авторства та/або публікації цієї статті.

Таксономія внесків авторів

Василь Головачко: концептуалізація, методологія, ведення, написання – рецензування та редагування; **Василь Пігош:** перевірка, формальний аналіз, написання – рецензування та редагування; **Андрій Балега:** дослідження, курація даних, візуалізація, написання – початковий проєкт.

4 Список використаних джерел

- Holovachko V. M., Korolovich O. O., Havrylets O. V. Features and concretising objects of assessing the cash flow of an enterprise. *European Scientific e-Journal*. Ostrava, 2024. Issue 33. pp. 7–14. <https://doi.org/10.47451/ecn2024-09-01>
- Головачко В. М., Пігош В. А., Білецька Н. В. Трансформація облікових та контрольних інформаційних систем. *Бізнес-навігатор*. 2025. Вип. 5(82). С. 87–93. <https://doi.org/10.32782/business-navigator.82-14>
- Коваль Л. В., Бурлака Я. В. Оптимізація обліку грошових коштів та розрахунків на підприємстві: сучасні підходи та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 80. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-45>
- Литвинчук І., Саганець І., Горевой А., Манжула В. Контролінг та планування грошових потоків на підприємстві. *Society and Security*. 2024. № 5(5). С. 18–24. [https://doi.org/10.26642/sas-2024-5\(5\)-18-24](https://doi.org/10.26642/sas-2024-5(5)-18-24)
- Мулик Т. О. Цифрова трансформація обліково-контрольних процесів вітчизняних підприємств: сучасний стан та стратегічні пріоритети. *Економіка, управління та адміністрування*. 2026. № 1(115). С. 104–113. [https://doi.org/10.26642/ema-2026-1\(115\)-104-113](https://doi.org/10.26642/ema-2026-1(115)-104-113)
- Здирко Н. Г., Мулик Т. О., Іщенко Я. П., Дриманова Л. М. Трансформація внутрішнього контролю підприємств у контексті цифровізації господарських процесів. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки та практичної діяльності*. 2025. № 2(72). С. 23–46. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2025-2-2>
- Довбуш А., Белова І. Трансформація облікових процесів в умовах цифровізації. *Економічний дискурс*. 2024. Вип. 1–2. С. 131–141. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-1-14>
- Петрик О. А., Басін А. О. Трансформація бухгалтерського обліку операційної діяльності в умовах диджиталізації. *Збірник наукових праць «Вчені записки»*. 2024. № 35(2). С. 300–314. https://doi.org/10.33111/vz_kneu.35.24.02.25.173.179
- Попівняк Ю. М. Роботизація облікових процесів у системі бухгалтерського обліку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 82. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-172>
- Pargmann J., Riebenbauer E., Flick-Holtsch D., Berding F. Digitalisation in accounting: a systematic literature review of activities and implications for competences. *Empirical Research in Vocational Education and Training*. 2023. Vol. 15. Article 1. <https://doi.org/10.1186/s40461-023-00141-1>
- Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 09.07.2026).
- Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0148500-17> (дата звернення: 23.06.2026).

13. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1591-20> (дата звернення: 01.07.2026).
14. Безготівкові розрахунки у 2024 році суттєво переважали серед операцій з платіжними картками. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-u-2024-rotsi-suttyevo-perevajali-sered-operatsiy-z-platijnimi-kartkami> (дата звернення: 24.06.2026).
15. Операції з платіжними картками у 2025 році: більшість – безготівкові. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-z-platijnimi-kartkami-u-2025-rotsi-bilshist-bezgotivkovi> (дата звернення: 05.06.2026).

4 References

1. Holovachko, V. M., Korolovych, O. O., & Havrylets, O. V. (2024). Features and concretising objects of assessing the cash flow of an enterprise. Actual Issues of Modern Science. *European Scientific e-Journal*, 33, 7–14. <https://doi.org/10.47451/ecn2024-09-01>.
2. Holovachko, V. M., Pigosh, V. A., & Biletska, N. V. (2025). Transformation of accounting and control information systems. *Biznes-navihator*, 5(82), 87–93. <https://doi.org/10.32782/business-navigator.82-14>.
3. Koval, L., & Burlaka, Ya. (2025). Optimization of cash and settlement accounting at the enterprise: modern approaches and prospects. *Ekonomika ta suspilstvo*, 80. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-45> [in Ukrainian]
4. Lytvynchuk, I., Sahanets, I., Horievoi, A., & Manzhula, V. (2024). Controlling and planning cash flows at the enterprise. *Society and Security*, 5(5), 18–24. [https://doi.org/10.26642/sas-2024-5\(5\)-18-24](https://doi.org/10.26642/sas-2024-5(5)-18-24) [in Ukrainian]
5. Mulyk, T. O. (2026). Digital transformation of accounting and control processes of domestic enterprises: current state and strategic priorities. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, 1(115), 104–113. [https://doi.org/10.26642/ema-2026-1\(115\)-104-113](https://doi.org/10.26642/ema-2026-1(115)-104-113) [in Ukrainian]
6. Zdyrko, N. H., Mulyk, T. O., Ishchenko, Ya. P., & Drymanova, L. M. (2025). Transformation of internal control of enterprises in the context of digitalization of business processes. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 2(72), 23–46. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2025-2-2> [in Ukrainian]
7. Dovbush, A., & Belova, I. (2024). Transformation of accounting processes in the context of digitalization. *Ekonomichnyi dyskurs*, 1–2, 131–141. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-1-14> [in Ukrainian]
8. Petryk, O. A., & Basin, A. O. (2024). Transformation of accounting for operating activities in the conditions of digitalization. *Collection of Scientific Papers "Scientific Notes"*, 35(2), 300–314. https://doi.org/10.33111/vz_kneu.35.24.02.25.173.179 [in Ukrainian]
9. Popivniak, Yu. (2025). Robotization of accounting processes in the enterprise accounting system. *Ekonomika ta suspilstvo*, 82. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-172> [in Ukrainian]
10. Pargmann, J., Riebenbauer, E., Flick-Holtsch, D., & Berding, F. (2023). Digitalisation in accounting: A systematic literature review of activities and implications for competences. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 15, Article 1. <https://doi.org/10.1186/s40461-023-00141-1>
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (1999). On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine No. 996-XIV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> [in Ukrainian]
12. National Bank of Ukraine. (2017). On approval of the Regulation on cash operations in national currency in Ukraine: Resolution No. 148. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0148500-17> [in Ukrainian]
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). On payment services: Law of Ukraine No. 1591-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1591-20> [in Ukrainian]
14. National Bank of Ukraine. (2025). Non-cash payments in 2024 significantly prevailed among payment card transactions. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-u-2024-rotsi-suttyevo-perevajali-sered-operatsiy-z-platijnimi-kartkami> [in Ukrainian]
15. National Bank of Ukraine. (2026). Payment card transactions in 2025: the majority were non-cash. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-z-platijnimi-kartkami-u-2025-rotsi-bilshist-bezgotivkovi> [in Ukrainian]